
Janja Juzbašić

Zavičajni muzej Stjepan Gruber

Županja

zavicajni.muzej.stjepan.gruber@vu.t-com.hr

Primljeno: 6. 11. 2015.

Prihvaćeno: 12. 11. 2015.

Županjski muzej i poplave 2014.

- Od samoga osnutka muzej u Županji je smješten u spomeničkom zdanju –graničarskom čardaku koji pripada tipu zatvorene stražarnice s trijemom koji je jedini takav očuvani primjerak vojnokrajliške obrambene arhitekture na tlu Hrvatske. Muzej je osnovan 1953. godine i za sada je jedina muzejska ustanova kompleksnoga tipa na području Županjske Posavine. Pod ingerenciju Muzeja pripada 14 naselja i grad Županja, područje u novije vrijeme poznato pod nazivom Županjska Posavina.

KAKO JE SVE POČELO?

U noći 16. na 17. svibnja 2014. zbog dugotrajnih i obilnih kiša u Slavoniji te velikoga vodenog vala koji je tih dana pristizao iz Slovenije i Bosne, rijeka Sava je jako nabujala kod Županje tako da se počinju ubrzano utvrđivati postojeći nasipi. Osobito brz rast vode bio je u noći sa 16. svibnja na 17. svibnja kod najugroženije točke vodenoga vala koja se nalazila u blizini zgrada muzeja. Iste noći ravnateljica okuplja sve djelatnike Muzeja, organizira danonoćno dežurstvo u Muzeju te započinje s pripremama za evakuaciju građe (Sl. 1-2/str. 181).

Nakon izvršenoga očevida od strane predstavnika Hrvatskih voda, Županije i Grada Županje, 16. svibnja 2014. (12:12), župan Vukovarsko-srijemske županije (u daljnjem tekstu VSZ) Božo Galić donosi Odluku o proglašenju izvanrednoga stanja za područje grada Županje, Bošnjaka, Drenovaca, Gunje, Štitara i Vrbanje. Ovom Odlukom stavljaju se u III. stupanj pripravnosti stožeri zaštite i spašavanja, civilne zaštite te specijalistički timovi za spašavanje iz vode, vatrogasne postrojbe s navedenoga područja, timovi Crvenoga križa i Hrvatska gorska služba spašavanja. Temeljem navedene Odluke, ravnateljica Zavičajnoga muzeja Stjepana Grubera u Županji donosi Odluku o hitnoj evakuaciji muzejske građe i dostavlja je na usvajanje temeljem Zakona o zaštiti od elementarnih nepogoda (NN73/97 i 174/04) Stožeru VSZ i Grada Županje. Stožer

Grada Županje u suglasnosti sa županijskim stožerom izdaje potvrdu muzeju u Županji (Ur. br. 2212-01-02-14-1) za provođenje mjera zaštite i spašavanja u vrijeme trajanja elementarne nepogode. Nakon pribavljenih dozvola i suglasnosti, svesrdnu pomoć u evakuaciji muzejske građe iz Županje pruža Gradski muzej Vukovar na čelu s ravnateljicom Ružicom Marić koja šalje muzejsko vozilo i djelatnike na ispomoć djelatnicima Muzeja, smješta građu na sigurno u Vukovar i pomaže u čuvanju i zbrinjavanju građe za vrijeme poplava u Županskoj Posavini (Sl. 3/str. 182). Zavičajni muzej preko raznih muzejskih portala i putem elektroničke pošte izvještava o stanju u Županji, nakon čega Zavičajnom muzeju iz Županje pristiže pomoć i iz raznih drugih muzeja i institucija te Ministarstva kulture RH. Među prvima uključuje se Arheološki muzej iz Zagreba, Gradski muzej Varaždin te nekoliko slavonskih muzeja (Đakovo, Slavonski Brod, Galerija likovnih umjetnosti iz Osijeka, Muzeja Slavonije, Muzej Vinkovci), a pomoć šalju u muzejskoj opremi i u hrani, piću i ostalim potrepštinama. Upravo tih dana kod muzejskih zgrada stožeri grada i županije organiziraju kompletno rukovođenje obranom od poplava uz savski nasip, od naselja Štitar, kod Županje pa do Bošnjaka. Tako se ispred muzejskih zdanja dovozi pijesak, vrši se utovar vreća s pijeskom, organizira se prehrana i osvježanje za branitelje nasipa u čemu im danonoćno pomažu djelatnici Muzeja (Sl. 4/str. 182).

Nakon uspješne obrane od poplava na području Županje, čemu je nažalost doprinijelo i pucanje nasipa kod Rajeva Sela, nakon čega popušta pritisak vode kod Županje, uslijedila je katastrofalna poplava u naseljima Gunja, Rajevo Selo i Račinovci, a djelomice je poplava zahvatila i dijelove sela u Strošincima i Đurićima te Posavskim Podgajcima (Sl. 5/str. 182).

Poplava je na nekim kućama, a osobito u Gunji i Rajevu Selu bila gotovo u visini krovništa kuća te prouzročila velika materijalne štete i stradanja ljudi županskoga kraja.

O svim detaljima u svezi poplava tih dana izvješćivali su mnogobrojni mediji, a budući da su odmah nakon djelomičnoga povlačenja vode Ministarstvo kulture RH – Konzervatorski odjel u Vukovaru i djelatnici Zavičajnog muzeja u Županji napravili očevid terena, ravnateljica muzeja u Županji na Skupštini MUIH-a, održanoj 30. 05. 2014. godine, upozнала je i muzealce iz čitave Slavonije s teškom situacijom u poplavljenim selima, te su na istoj skupštini doneseni vrlo važni zaključci kojima su definirani preliminarni postupci koji su uvelike pomogli u pripremanju akcije spašavanja baštine. Dakle, temeljem zaključaka Skupštine MUIH-a, održane 30. 5. 2014. u Slavonskom Brodu, a prema inicijativi mr. sc. Janje Juzbašić, ravnateljice Zavičajnog muzej Stjepan Gruber¹ o stanju ugroženosti baštine na poplavljenom području Županske Posavine i hitnosti poduzimanja mjera za sanaciju nastalih šteta te u skladu s akcijom MDC-a „Spasimo baštinu od poplava“ kao i uz svesrdnu pomoć i potporu Ministarstva kulture RH, početkom lipnja 2014. pozvani su svi muzeji ponajprije u međuriječju Save, Drape i Dunava da priteknu u pomoć pri spašavanju baštine na područjima ugroženima poplavom, u naseljima Gunja, Račinovci i Rajevo Selo. S tim u vezi, prva ekipa obišla

---

1 Područje Županske Posavine, uključujući i sela ugrožena poplavom pripadaju pod ingerenciju Zavičajnoga muzeja Stjepan Gruber u Županji pa je zbog toga sasvim jasno da je navedeni Muzej bio jedan od inicijatora čitave akcije spašavanja baštine na poplavljenom području.

je teren 2. 6. 2014., a činili su je djelatnici Zavičajnoga muzeja Stjepana Grubera Županja (mr. sc. Janja Juzbašić, ravnateljica i arheolog Hrvoje Tkalac) te predstavnici Konzervatorskoga odjela u Vukovaru (pročelnica Zdenka Predrijevac, dipl. ing građ., i Andrija Čavar dipl. arhitekt) te predstavnik Konzervatorskoga odjela u Požegi (dr. sc. Žarko Španiček).

U svezi s planiranim pokretanjem akcije u Županji je 3. 6. 2014. godine, na poziv Muzeja Slavonije Osijek i Muzejske udruge istočne Hrvatske (MUIH-a) održan hitan sastanak ravnatelja slavonskih muzeja i galerija (članova MUIH-a) te su dogovoreni konkretni zadaci i osnovni postupci u spašavanju baštine. Na navedenom sastanku u Županji je posebice naglašena hitnost izlaska muzejskih ekipe na teren kako bi se stekao još bolji uvid u stanje na terenu.

UTVRĐIVANJE STANJA BAŠTINE NA POPLAVLJENOM PODRUČJU

Nakon sastanka u Županji, već slijedeći dan, na teren se uputila ekipa formirana od muzealaca u sastavu Janja Juzbašić – Zavičajni muzej Stjepan Gruber Županja, Ružica Marić – Gradski muzej Vukovar, Ljubica Gligorević – Gradski muzej Vinkovci, Ljubica Ambrinac Rajs – Gradski muzej Vinkovci, Hrvoje Tkalac – Zavičajni muzej Stjepan Gruber Županja i Tomislav Vukoja – Gradski muzej Vinkovci. Gore navedena ekipa obišla je poplavljena sela Županjske Posavine: Račinovce, Đuriće, Rajevo Selo, Gunju i Posavske Podgajce. Obilaskom mjesta utvrđeno je da se voda velikim dijelom u svim ranije poplavljenim dijelovima naselja već povukla ostavljajući za sobom vidljive tragove oštećenja na arhitekturi, pokretnoj imovini i okolišu. Navedene ekipe muzealaca, kao i u prijašnjim obilascima poplavljenoga područja, zatekle su različite druge terenske ekipe koje su vršile procjenu šteta na građevinama kao i druge sanitarne ekipe te grupe volontera koji su obavljali poslove oko čišćenja ustanova i obiteljskih kuća (iznošenja pokućstva, podizanja podova i sl.). Zatekli smo i manji broj stanovnika u obilasku svojih kuća. Muzejska ekipa fotografirala je stanje na ulicama te na pojedinačnim objektima, crkvama, zgradama općina, domovima kulture, školama i vrtićima, grobljima kao i nekim privatnim kućama. Obilaskom je načinjena obimna foto dokumentacija, sastavljeni adresari nekih vlasnika kuća, predsjednika KUD-ova, župnih ureda, članova stožera i drugih mogućih suradnika u daljnjim aktivnostima. Većina kuća imala je otvorene prozore i vrata, izbačen kućni inventar (odjeća, tekstilni predmeti, namještaj i drugo) uništen poplavom koji je bio složen s obiju strana glavne ceste i pripremljen za odvoz. Budući da je u tradicijskom graditeljstvu ovog kraja korišten čerpič za gradnju zidova, a blato i vapneni mort kao vezivno sredstvo i žbuka, zidovi su povukli vodu i raskvasili se. Zbog toga se više kuća već srušilo, a kako smo tada pretpostavili, neke su se ubrzo srušile ili su to, ciljano iz sigurnosnih razloga, učinile građevinske firme s kojima je ugovoren ovaj dio posla.

Na više zgrada postavljene su oznake građevinske inspekcije koje upozoravaju na opasnost od statički ugroženih ili već srušenih i polusrušenih građevina.

Nakon obilaska terena svi članovi ekipe zaključili su da je pokretna i nepokretna kulturna baština kao, ona koja je pod službenom zaštitom, ali i mnogobrojna druga

vrijedna baština, iznimno teško stradala. Stoga se nametnula potreba učiniti što je u daljnjoj situaciji moguće kako bi se spasilo što je moguće više i to u dva smjera;

- s jedne strane cilj akcije bio je spasiti što više različitih vrijednih predmeta, ponajprije tradicijskoga i građanskoga kućnog inventara u privatnom vlasništvu te ostale vrijedne umjetnine iz različitih ustanova, a posebice crkava, knjižnica, udruga i dr.
- s druge strane informirati javnost o važnosti spašavanja baštine kako bi se mogle pokrenuti potrebne aktivnosti u svezi osnivanja Muzeja Cvelferije, o kojemu se u općinama Drenovci, Vrbanja i Gunja već i prije ove katastrofalne poplave razgovaralo i dogovarale su se smjernice za njegovo osnivanje.

EKIPE NA TERENU

Prema dogovoru ravnatelja nekih slavonskih muzejskih institucija uslijedilo je formiranje većih ekipa na temelju kojih je Ministarstvo kulture formiralo (tada uvjetno nazvan) Stožer za spašavanje baštine na poplavljenom području. Potom su formirani stručni i pomoćni timovi u cilju točnijega i bržega skupljanja kao i evidentiranja cjelokupne baštine, utvrđen je opseg i stanje oštećenosti te su s pomoću ostalih stručnih službi definirani osnovni postupci u spašavanju onoga što je sačuvano.

Izlazak na teren stručnih i pomoćnih muzejskih ekipa bio je omogućen uz koordinaciju sa Stožerom Vukovarsko-srijemske županije koji je vodio župan Božo Galiće te stožerima općina Gunja, Drenovci i Vrbanja, koje je koordinirao pročelnik Andrija Matić i načelnici Općine Drenovci, Jakša Šestić te načelnik Općine Gunja, Hrvoje Lucić, a s kojima su pripremljene sve potrebne akreditacije/propusnice za obilazak i rad na terenu te izdana suglasnost za prikupljanje predmeta.

Potom je 13. 6. 2014. započela sveobuhvatna i koordinirana akcija spašavanja baštine na poplavljenom području Županijske Posavine. U toj akciji ekipe su prve ušle u prostorije nekih udruga (Sl. 6/str. 183). Primjerice, iz prostorija KUD-a „Graničar“ u Gunji izvučeno je iz ormara natopljenih vodom više od 20 kompleta nošnji iz KUD-a „Graničar“ iz Gunje te kompletni inventar KUD-a „Sava“ iz Rajeva Sela pohranjen u podrumskim prostorijama Doma kulture u Rajevu Selu koje su toga dana, kad se evakuirao inventar, bile oko pola metra pod vodom. Nadalje ekipe muzealaca uz predstavnika općine Drenovci prve su uz ušle u prostorije Bošnjačkoga kulturno-umjetničkoga društva „Ljiljan“, i „Behar“ iz Gunje, gdje je utvrđeno da su im uništena sva glazbala i sva dokumentacija uključujući i sva priznanja, darovi te ozvučenje KUD-a „Ljiljan“, a dio uništene nošnje pronađen je pri posjetu kući voditelja KUD-a, gosp. Ibrahima Veisiloviću u Gunji. Nošnja iz KUD-a Račinovci u vrijeme poplava, nakon uspostave kontakta s predsjednikom, bila je u pojedinim privatnim kućama članova KUD-a ali je ipak i ovaj dio nošnje većim dijelom uništen. Također je uništen i velik broj inventara i tradicijskih novoizrađenih nošnji i suvenirna iz različitih udruga vezilja, pogotovo udruga zlatovezilja iz Račinovaca i Gunje.

Također u sklopu Akcije organiziran je sastanak s etno udrugama i predstavnicima KUD-ova na kojemu je sudjelovao Pročelnik za kulturu VSZ Viktor Lukačević te su donesene smjernice i prijedlozi u svezi saniranja posljedica inventara KUD-ova.

Nakon obilaska terena svaki dan voditelji ekipa su dostavljali pisana izvješća o radu pojedinih ekipa na terenu koja su sadržavala popise svih kuća koje su obišli određeno-ga dana, o čemu svjedoče mnogobrojna izvješća pohranjena u dokumentaciji muzeja u Županji od kojih izdvajamo dio teksta o očevidu od 6. 6. 2014. koji su načinili sljedeći članovi ekipe:

1. Ruža Marić, Gradski muzej Vukovar
2. Ljubica Gligorević, Gradski muzej Vinkovci
3. Ljubica Rajs, Gradski muzej Vinkovci
4. Hrvoje Tkalac, Zavičajni muzej Stjepan Gruber, Županja
5. Janja Juzbašić, Zavičajni muzej Stjepan Gruber, Županja

koji su zapisali slijedeće:

„S prethodno navedenima članovima ekipe 06. 06. 2014. obišli smo poplavljena područja županijske Posavine, naselja: Račinovce, Đuriće, Rajevo Selo, Gunju i Posavske Podgajce te zabilježili slijedeće

RACINOVCI

Prvo smo obavili pregled župne crkve Rođenja sv. Ivana Krstitelja u Račinovcima. Crkva još nije dezinficirana, niti očišćena, na oltarima se nalaze tekstilni – šlingani oltarnici na kojima se točno vidi do koje je visine sezala voda. Oltarnici su se prosušili, a ostali crkveni tekstilni predmeti unutar sakristije se suše. Razgovarali s članicom Etnoudruge zlatovezilja čije se prostorije nalaze (preko puta crkve) unutar Doma kulture. Dio suvenira koje su izradili potpuno je uništen (u donjim dijelovima polica – ormana, dok se drugi nalaze na zidovima. Prostorija još nije dezinficirana niti očišćena. Posjetili smo vlasnika privatne zbirke tradicijskih predmeta NENADA BAJINCA, Braće Radića 116 kojemu se zbirka nalazi pod ruševinama šokačke tradicijske kuće. Dio premeta se nalazi u dvorištu vlasnika. Kuća je prema procjeni građevinaru predviđena za rušenje. Posjetili i pregledali kuću ZVONKA BABIĆ kojemu se tradicijski predmeti nalaze u vrlo lošem stanju ali unutar sačuvane 2 tradicijske šokačke kuće. Kuće su procijenjene, ali nisu previđena za rušenje. Usputno smo razgovarali s MAROM MEŠTOVIĆ o mogućnosti spašavanja njenih tradicijskih tekstilnih predmeta i sličnih predmeta u njezinom susjedstvu, na adresi Braće Radića 20. Dobili podatke o vlasniku još jedne privatne zbirke LUKA MROŠEVAC (Ante Stačevića) kojega nismo susreli na terenu pa zbog toga nismo ni ulazili u njegovu kuću. Saznali za Zbirku naive u vlasništvu obitelji ŠESTIĆ koja posjeduje više slika koje je načinio njegov djed ZDENKO ŠESTIĆ. Vlasnika nema pa nismo posjetili njihovu kuću. Susreli se s mnogim stanovnicima koji ispred kuća čekaju procjenitelje te uočili niz tradicijskih predmeta koji stoje na hrapama ispred kuća.

GUNJA

Na prvom pregledu terena nismo mogli ući u staru crkvu sv. Jakova apostola, ali sada je otključana pa smo uspjeti ući. Crkva sv. Jakova apostola još uvijek u unutrašnjosti nije očišćena niti dezinficirana, na podovima je zaostali mulj i velika vlaga. Osnovni inventar crkve (klupe i oltari) su izmješteni, a u kutu se nalazi odložen na podu veliki crkveni luster. Potom smo obišli zgradu u kojoj je bila smještena Općina Gunja i Komunalno poduzeće. Unutar objekta se još uvijek nalaze mokri tepisi, namještaj i nekoliko umjetničkih slika od lokalnih autora te uokvirena priznanja. Arhiva je jednim dijelom izmještena, a druga se suši na radnim stolovima. Od Komunalnoga redara MARIA RAMAČ saznali da njegovi roditelji na adresi M. A Reljkovića 114 posjeduju više vrijednih umjetničkih slika koje nismo uspjeti vidjeti jer vlasnici nisu trenutno u Gunji, ali su prema riječima njihovoga sina u vrlo lošem stanju jer je voda u njihovoj ulici, tj. u kući bila oko 2 m visoka. Potom smo u Gunji obišli osnovnu školu u kojoj volonteri Šumarskoga fakulteta iz ZG, članovi Udruge specijalne policije „Alfa“ iz Zagreba i članovi udruge specijalne policije „Ajkule“ iz Rijeke čiste prizemlje škole i uništenu školsku knjižnicu. Na katu osnovne škole zatekli smo manju školsku etno-zbirku koja se sastoji od različitih tradicijskih keramičkih, drvenih i metalnih posuda, jednoga instrumenta (od metala) velike trube. Školska knjižnica je potpuno uništena te volonteri izbacuju sav inventar (police) i knjige s polica. Na podovima knjižnice još uvijek se nalazi vlažan mulj kao i u cijelom prostoru prizemlja koji je mokr i muljevit. Na dvorištu se nalazi izbačena školska oprema (stolice, klupe, informatička oprema i dr.). Na prvom katu se nalaze učionice u kojima se još uvijek nalaze obješene slike od kojih su većina one koje su izradili učenici, ali i nekoliko slika od manje poznatih lokalnih amaterskih slikara.

ĐURIĆI

U selu smo pogledali jedan dio sela koji je bio manjim dijelom oštećen poplavom. Treba izvršiti detaljniji pregled toga dijela naselja (nalazi se u blizini mosta) gdje je oko 20 kuća bilo ugroženo poplavom. Ljudi toga dijela sela čiste kuće i ima nekoliko manjih hrpica izbačenoga smeća na ulici. Nismo uočili velik broj tradicijskih predmeta.

RAJEVO SELO

U Rajevom selu smo se samo kratko zadržali te obišli središte sela i crkvu sv. Ilije proroka koja još uvijek nije očišćena, na dvorištu se suši različit crkveni inventar. Unutar Doma kulture još uvijek se nalazi dio inventara KUD-a „Sava“ u prostorima podruma koji još uvijek nije očišćen, a vatrogasci crpe vodu iz podrumskih prostora pa nismo mogli ući. Na ulicama se nalaze mnogobrojni izbačeni tradicijski predmeti: šporeti na drva, stolice i drvene posude za vino – kace i burad. Obišli smo dio ulica koje se nalaze još uvijek pod vodom gdje smo uočili mnoge tradicijske drvene predmete unutar dvorišta u sloju vode i mulja. Na kraju Rajevoga Sela nalazi se veliko odlagalište smeća na kojemu smo uočili veliki broj tradicijskih predmeta. Veći dio odlagališta je već uništen i u tijeku su radovi na mljevenju krupnoga otpada.

POSAVSKI PODGAJCI

Obišli smo dio ulice na izlazu iz Podgajaca u kojemu se još uvijek nalazi niska voda i ljudi rade na raščišćavanju kuća. Ovaj dio sela treba ponovno detaljnije obići i obaviti detaljniji očevid. Na izlazu iz Posavskih Podgajaca zaustavili smo se na punktu za dezinfekciju. Izvršena je dezinfekcija automobila, odbacili smo u posebne kontejnere odijela za zaštitu, dezinficirali obuću i ruke.“

Valja također istaknuti da su pri sakupljanju predmeta vršeni detaljni Popisi prikupljenih predmeta s osnovnim podacima kao što to ilustrira popis predmeta koje je darovala Ružica Filipović iz Gunje (Sl. 8/str. 184), a koji donosimo u nastavku:

Popis označenih predmeta prema vlasniku/darovatelju

Mjesto: Gunja

Vlasnik: Ružica Filipović (umjetnica)

Adresa: Miroslava Krleže 21 (34)

Datum: 18. lipnja 2014. godine

<i>broj</i>	<i>naziv/opis predmeta</i>	<i>napomena</i>	<i>napomena</i>
1	Kosa i srp		
2	Pređa		
3	Stolica		
4	Vrč		
5	Svijeće i svijećnjak		
6	Bure		
7	Oborak		
8	Stol		
9	Slika zlatovez	5 komada	
10	Molitvenik		
11	Lampa na petrolej		
12	Pasirka za rajčicu		
13	Košara s raznim predmetima (ribež itd.)		
14	Motika		
15	Štaka		
16	Štafelaj		
17	Bure	3 komada	
18	Klupa		

Rad ekipa u navedenim selima sastojao se od obilaska glavnih i sporednih ulica te obiteljskih kuća pred kojima bi se uočile veće količine izbačenoga smeća na ulici, a posebice onima gdje su voditelji ekipa ocijenili da se nalaze tradicijski i drugi vrijedni predmeti.

Potom bi voditelji ekipa potražili vlasnike izbačenih predmeta i obavljali informativne razgovore te tražili pristanak da se dio predmeta izdvoji i odveze za potrebe formiranja buduće muzejske zbirke. Manje-više uvijek bi se vlasnici složili s predloženim jer su ih ionako planirali, pa jednim dijelom i bili prisiljeni, uništiti zbog bojazni od epidemija. Mnogi vlasnici predmeta, a nakon što su čuli od naših ekipa da građu skupljamo za budući muzej Cvelferije, nerijetko su bili oduševljeni idejom da se dio njihove imovine spasi jer su oni u tom trenutku imali niz drugih, najčešće egzistencijalnih problema.

Drugi dio rada ekipe sastojao se od fotografiranja svakoga pojedinog predmeta uz obavezno pismeno popunjavanje svih potrebnih podataka (imena i prezimena vlasnika, adrese, naselja te naziva predmeta).² Potom bi se uz pomoć djelatnika iz javnih radova i pomoćnih djelatnika iz navedenih muzeja predmeti utovarili u muzejska vozila i odvozili na dva sabirališta.

Prvo sabiralište nalazilo se u mjestu Gunja, prostoru Doma kulture površine cca 300 m², a drugo se nalazilo u Račinovcima, također u jednoj prostoriji cca 100 m² također u sklopu Doma kulture. Navedena odlagališta osigurana su zahvaljujući susretljivosti općinskih stožera iz Gunje i Drenovaca. Odlagalište u Gunji prije unošenja predmeta, nažalost još uvijek nije bilo moguće dezinficirati jer je akcija prikupljanja već bila pokrenuta, dok je u odlagalištu u Račinovcima izvršena dezinfekcija prostora prije unošenja prvih predmeta. U svezi s tim treba dodati da su ekipe muzealaca, posebice u odlagalištu u Gunji, radile u vrlo teškim uvjetima, obavezno koristeći zaštitna odjela, maske, rukavice te koristeći različita dezinfekcijska sredstva jer je u svakom trenutku prijetila opasnost od različitih zaraza. S obzirom da je za stanovnike navedenih naselja bila uvedena i privremena karantena, u sela su ulazile samo različite stručne ekipe. U prvim danima rada uglavnom se samo evidentiralo potencijalne skupine predmeta koje su potom poslije sakupljane. Muzejske ekipe zbog velikoga područja sakupljanja (tri naselja) u pravilu su bile podijeljene u više skupina, tj. paralelno se radilo na više lokacija što je bilo vrlo naporno za voditelje ekipa, stručne i pomoćne osobe koje su radile na dokumentaciji kao i na odvozu te pohranjivanju građe.

Već u tijeku akcije sakupljanja predmeta s ulica započeli smo i s akcijom obilazaka svih potencijalnih ustanova i starinskih šokačkih kuća pri čemu su nam u pronalaženju novih vlasnika i ravnatelja ustanova velikodušno pomagali stanovnici sela koji su se tih dana zatekli u svom naselju kao i predstavnici lokalne uprave. S obzirom na vrlo teške uvjete za život (veliki postotak vlage, komarce, smrad, isključenu električnu energiju, zagađenost vodovoda, zatvorene trgovine i ostale javne ustanove) veći dio stanovnika poplavljenih sela boravio je u selu samo privremeno, tj. samo od 7 do 16 sati, a potom su se iz svojih sela vraćali se u privremena skloništa. Za sve stanovnike poplavljenih sela i ekipe s terena pri izlasku s poplavljenoga područja bio je obavezan postupak dezinfekcije osoba i automobila.

---

2 Za potrebe popunjavanja osnovnih podataka o vlasnicima i nazivima predmeta, stručna ekipa osmislila je obrazac koji bi se na terenu ručno popunjavao, a potom su podatci unošeni u računala.

U sabiralištima, paralelno s radom ekipa na terenu, neumorno su radile i ekipe restauratora (za tekstil, drvo, metal i ostale umjetnine) koje su bilježile stanje prikupljenih predmeta te radili na procjeni oštećenja te pripremali preliminarnu procjenu troškova restauriranja.

PREVENTIVNA ZAŠTITA PREDMETA I SKRB O SAKUPLJENOJ BAŠTINI

Nakon prikupljanja velikoga broja predmeta iz općinskoga stožera Gunje i Drenovca, stručnim ekipama osigurali su nekoliko osoba koje su uz budno oko restauratora započeli s osnovnim čišćenjem predmeta (najvećim dijelom od blata, plijesni i drugih oštećenja). U odlagalištima u Gunji i Račinovcima već nakon tjedan dana rada ekipa prikupljen je velik broj predmeta, a brigu za sakupljene mnogobrojne vrijedne tekstilne predmete preuzeo je Etnografski muzej u Zagrebu. Jedna količina tekstilnih predmeta uz pomoć spremačica iz muzeja na terenu je samo preventivno (ručno) oprana ili samo osušena kako bi se mogla spakirati za odvoz u Restauratorsku radionicu Etnografskoga muzeja u Zagrebu (EMZ) na daljnju skrb (Sl. 9-11/str. 184-185).

Pri popisivanju i adekvatnoj pripremi građe za evakuaciju pomagali su nam mnogi etnolozi, restauratori i ostali djelatnici raznih muzejskih i drugih ustanova³ ponajprije djelatnici slavonskih muzeja te djelatnici Etnografskoga muzeja u Zagrebu EMZ-a (Aida Brenko, Marijana Najjar, Ljiljana Vilus Japec, Marko Gašparić i Matija Dronjić) čiji je dolazak organizirala Matična služba na čelu s voditeljicom, etnologinjom Vesnom Zorić, kao i djetnici MDC-a (Iva Validžija), na čelu s ravnateljicom Višnjom Zgaga.

Zahvaljujući djelatnicama iz Etnografskoga muzeja i MDC-a iz crkve u Račinovcima, a uz suglasnost Hrvatskoga restauratorskog zavoda, na čelu s ravnateljem gosp. Mariom Braunom, dio misnoga ruha iz crkve Račinovci odvezen je u Restauratorsku radionicu HRZ-a, u Ludbreg (Sl. 7, 12/str. 183, 186).

Zbog prikupljanja velikoga broja predmeta iz Gunje i Rajeva Sela, koncem lipnja 2014. stožer općine Gunja osigurao je još jedan dodatni prostor koji je tada bio u vlasništvu općine Gunja te je u njemu tjedan dana prije izvršena dezinfekcija, a djelatnici muzeja u Županji prostor su još očistili i vapnom te zahvaljujući donaciji Hrvatskoga muzejskog društva, na čelu s predsjednicom Milvanom Arko-Pijevac i Hrvatskoga etnološkog društva, na čelu s tadašnjim predsjednikom Zoranom Čičom, priskrbljena je osnovna oprema za pohranjivanje sakupljene građe (police, plastične kutije) kao i ostali materijal kao što su tiskane kartice za označivanje i sl.).

3 Janja Juzbašić, ZMSG, Županja, Antun Jelić, ZMSG, Županja, Hrvoje Tkalac, ZMSG, Županja, Katica Filipović, ZMSG, Županja, Blaženka Filipović, ZMSG, Županja, Zdenka Predričjavac, KO Vukovar, Andrija Cavar, KO Vukovar, Žarko Španiček, KO Požega, Ruža Marić, GMV, Vukovar, Zoran Šimunović, GMV, Vukovar, Ante Džalto, GMV Vukovar, Vilma Vidović, volonterka Vukovar, Ljubica Gligorević, GMV, Vinkovci, Ljubica Rajs, GMV, Vinkovci, Tomislav Vukoja, GMV, Vinkovci, Marija Sokola, GMV, Vinkovci, Ilija Bilandžija, GMV, Vinkovci, Krešo Marić, GMV, Vinkovci, Miroslav Benaković, MSO, Osijek, Vlasta Šabić, MSO, Osijek, Ana Wild, MSO, Osijek, Stjepan Vidaković, volonter Osijek, Zeljko Čavčić, MBP, Sl. Brod, Nikolina Mutavdija, MBP, Sl. Brod, Danijela Ljubičić Mitrović, MBP, Sl. Brod, Karolina Lukač, MBP, Sl. Brod, Ante Ereiz, vozač, MBP, Sl. Brod, Darko Ivić, HRZ, Zagreb, Vlastimir Kusik, GLUO, Osijek, Maja Balaš, GLUO, Osijek, Anamarija Kučan, GMV, Virovitica, Jasmina Jurković, GMV Virovitica, Zagreb, Višnja Zgaga, MDC, Zagreb, Iva Validžija, MDC, Zagreb, Ivan Maslo, volonter vozač, Vinkovci.

Kroz čitavo vrijeme navedene akcije izvješćivali smo Ministarstvo kulture RH, MDC i MUIH te mnoge druge institucije i pojedince o aktivnostima i sudjelovanju muzealaca te smo zajedničkim snagama rješavali sve poteškoće koje smo imali u spašavanju baštine. Posebice valja istaknuti da je Ministarstvo kulture osiguralo sva potrebna financijska sredstva za rad ekipa na terenu i ostale troškove u svezi preventivne zaštite građe.

Također valja istaknuti da je vozilo Gradskoga muzeja Vukovara, uz svesrdnu pomoć i suglasnost ravnateljice Ružice Marić te djelatnika Zavičajnoga muzeja iz Županje, svaki dan odvozilo ekipe na teren, a više puta su na teren svojim vozilima kao i s ekipama dolazili djelatnici Muzeja brodske Posavlja, Galerije likovnih umjetnosti iz Osijeka, Gradskoga muzeja Vinkovaca, a potom i djelatnici Muzeja Slavonije iz Osijeka, Muzeja Virovitice i Etnografskoga muzeja iz Zagreba.

O postupcima spašavanja zaštićenih spomenika kulture kao i poteškoća u svezi zaštite potencijalnih spomenika tradicijske arhitekture, osobito onih koji su bili predviđeni za rušenje, a potom i inventare župa, više puta smo se konzultirali s predstavnicima konzervatorskih odjela u Vukovaru i Zagrebu. Nadalje, uz svesrdnu pomoć Državnoga arhiva iz Zagreba, na čelu s tadašnjom ravnateljicom Vlatkom Lemić i pomoćnicom ravnatelja za zaštitu arhivskoga gradiva Tatjanom Mušnjak, prikupljena arhivska građa, poput crkvenih knjiga i ostala dokumentacija (obiteljski albumi, knjige i dr.) na pravilan je način zbrinuta. S obzirom na činjenicu da je skupljena arhivska građa bila potpuno vlažna bilo je potrebno što prije osigurati dubinsko smrzavanje kako bi se zaustavio proces daljnega propadanja. No, kako u poplavljenim selima odmah u početku akcije nije bilo električne energije, tu građu dovozili bismo u Županju te pohranjivali u muzejski hladnjak. Nakon uključivanja električne energije u Račinovcima, arhivska građa se pohranjivala u većem dubinskom hladnjaku kojega je za navedenu akciju osigurao i dopremio Muzej brodske Posavlja. Potom je arhivska građa otpremljena na daljnje zbrinjavanje u Državni arhiv Hrvatske.⁴

Na kraju valja istaknuti da je pomoćnica ministricke kulture mr. sc. Vesna Jurić Bulačević s drugim suradnicima iz Ministarstva kulture RH za cijelo vrijeme akcije spašavanja baštine bila upoznata s aktivnostima muzealaca na poplavljenom području, a posebice ističemo kako je nakon službenog obilaska područja pogođenoga poplavom u Vukovarsko-srijemskoj županiji, uputila i pismenu zahvalu ravnateljici Zavičajnoga muzeja Stjepan Gruber u Županji i svim muzealcima na angažmanu i na koordinaciji akcije spašavanja vrijedne kulturne baštine i tradicije na spomenutom području, ovim riječima:

„Iznimno cijenimo i zahvaljujemo na dobrodošlici i vodstvu koje ste zajedno s Vašim kolegama iz Zavičajnog muzeja Stjepana Grubera, gđom Ružom Marić, ravnateljicom Gradskog-muzeja Vukovar i njenim kolegama iz muzeja, dogradonačelnikom Grada Županje Krunom Šarićem te načelnikom Općine Gunja, Hrvojem Lucićem i načelnikom Općine Drenovci Jakšom Sestićem organizirali obilazak područja pogođenog

---

4 Zanimljivo je navesti da je sakupljena arhivska građa prevožena do Zagreba zajedno s hladnjakom u zasebno Spremište Hrvatskog državnog arhiva kako ne bi došlo do nagloga odmrzavanja te je odmah po istovaru također pohranjena u ledenu komoru.

poplavom te nam prezentirali spašenu etnografsku baštinu i iznijeli svoje ideje o daljnjim aktivnostima na restauraciji predmeta i moguće njihovo izlaganje.

U ime svojih kolegica i suradnica – voditeljice Službe za muzejsko-galerijsku i likovnu djelatnost, Eve Brunović i Tereze Teklić, više stručne savjetnice u Službi te mr. sc. Dubravke Osrečki Jakelić, predsjednice Hrvatskoga muzejskog vijeća i Višnje Zgage, ravnateljice Muzejskoga dokumentacijskog centra te u svoje osobno ime upućujem još jednom pohvalu zalaganju Vas i Vaših kolega koji su sudjelovali u ovoj akciji spašavanja nacionalne kulturne baštine i osobito zahvaliti na pokazanoj svijesti svih kolega muzealaca o važnosti i potrebiočuvanja svih materijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske. Posebno zahvaljujem u ime ministrice kulture, gospođe Andree Zlatar Violić. U želji da svojim daljnjim predanim angažmanom ovu akciju spašavanja etnografske građe, knjižnog blaga te tradicijskih i različitih uporabnih predmeta karakterističnih za područje županijske Posavine uspješno nastavite, ovim putem upućujem podršku Ministarstva kulture u svim daljnjim radovima na saniranju i obnovi kulturne baštine s Vašeg područja“.

Također valja napomenuti da je tijekom rujna 2014. Zavičajni muzej u vezi s navedenom akcijom prikupio niz važnih izvješća o stanju tradicijske arhitekture, stanju izmještene i prikupljene građe, dokumente o postupcima i mogućnostima restauriranja građe, pripremio troškovnike za saniranje sakupljenih predmeta i sl., poduzeo sve aktivnosti u vezi s pripremom izložbe te su podnesena izvješća o završetku akcije Muzej u Loncu – sakupljanje kućnoga pribora za domaćinstva s poplavljenoga područja, a izvršeni su i preliminarni razgovori u vezi s osnivanjem Muzeja Cvelferije.